

Ahol a szálak összeérnek – IV. Fiber Art Biennálé

Spoletó mint a kortárs textilművészet új központja, magyar díszvendégekkel

2025 novemberében a Magyar Kárpitművészek Egyesülete tagjaiból álló küldöttség tanúja lehetett annak a művészettörténeti jelentőségű pillanatnak, amikor a IV. Fiber Art Biennálét második alkalommal a festői szépségű, középkori hegyi városkában – az olasz szálbienálé szülővárosában¹ – Spoleto-ban rendezték meg. Ezzel Umbria régió és Spoleto városa végképp beírta magát a nemzetközi szál- és textilművészet történetébe². A biennálét Maria Giuseppina Caldarola kurátor és Pierfrancesco Caprio egyetemi professzor 2018-ban alapították.

A nemzetközi textilseregszemle díszvendégeként öt magyar kárpitművész mutathatta be munkáit a két fő helyszínének egyikén, a városi képzőművészeti gyűjteményeknek is otthont adó, múzeumként működő Collicola-palota Giovanni Carandente Könyvtárában. Kiemelt „nemzeti fókuszként” a magyar textilművészetet Pasqualetti Eleonóra, Zelenák Katalin, Pápai Lívია, Benedek Noémi és Balogh Edit alkotásai képviselték Spoleto-ban. Pasqualetti Eleonóra *A kút* (2017) című munkája az éteri és a materiális szemlélet opozíciójára építve, a bibliai „mélység kútjának” archetípusát a *Jelenések Könyvének* képiségéből és pszichológiai rétegzettségéből kiindulva értelmezi újra. Az alkotás a „kút felnyitása” előtti pillanatot rögzíti egy vörösen izzó, meditatív ellipszis formájában, ahol a kút nem az alvilág hagyományos metaforájaként, hanem a jelenkori egyetemes szorongás és önreflexió terévé válik. Pápai Lívია *Földlás* (1985) című kárpitja életművének azon kutatási irányához kapcsolódik, amely a digitális képek raszterstrukturái és a szöveg algoritmikus rendszerei, illetve olyan matematikai jelenségek, mint a Cantor-halmaz fraktálstrukturái közötti strukturális megfeleléseket vizsgálta. Benedek Noémi *Parázs* (2015) című munkája textilgrafikaként értelmezhető: merev hálófelületre készült hímzései az örvénylő, áramló formák és a fonalszínek finom vibrálása révén egyszerre hoznak létre komplex és határozottan grafikus felületeket, amelyek párhuzamba állíthatók a szintetista festészet vonalkezelésével, valamint olyan modern és posztmodern grafikai absztrakciókkal, amelyek a jel, a háló és a vizuális ritmus viszonyát vizsgálják. Balogh Edit *Áttörés* (2014) című kárpitján az egyébként láthatatlan, transzcendens fény válik érzékelhetővé a szivárványszínen áttörő fehér fényhatás virtuóz megszövésén keresztül; az életműben ettől a műtől kezdve a fény és annak kiterjesztett vizualitása válik a művész központi témájává. Zelenák Katalin *Egy fragmentum átváltozása* (2016) című munkájában egy reneszánsz stílusra emlékeztető női profil jelenik meg szövött töredékként, a múlt vizuális kultúrájának leletként való újraértelmezéseként, ahol a fragmentum nem rekonstrukció, hanem a történeti emlékezet jelenidejű átalakulásának metaforája.

A biennálé ünnepélyes megnyitójára 2025. november 15-én, szombaton 11 órakor került sor a San Nicolò templom kerengőjében, ahol a város polgármestere, köszöntötte a főszervezőket a kiállítókat és a magyar kurátort, Pasqualetti Eleonóra kárpitművészt. E kuratori döntés a magyar textilművészet nemzetközi mintakép-szerepét jelzi, amely a tradíció és az innováció egyensúlyára épül. A magyar művészek kiemelt szerepeltetése Spoleto városában nem pusztán

¹ 2018 decemberében szintén Spoleto adott otthont az első Fiber Art Biennálénak.

² Az eddigi biennálékat először Spoleto-ban majd Firenzében és Perugiában tartották. Lásd [Moshe Tabibnia. News. BIENNIAL EXHIBITION OF FIBER ART - Spoleto#Conoscere](#) Letöltés ideje: 2025-12-01

reprezentatív gesztus, hanem tudatos diskurzusalakító döntés. Mindez részben a Magyar Kárpitművészek Egyesülete 2024 decemberében, a Római Magyar Akadémián megrendezett reprezentatív kiállításának sikerére³ vezethető vissza, amely mind a közönség, mind a szakma figyelmét a magyar textilművészet felé irányította. Az, hogy a magyar szálművészet továbbra is ismert és jelen van a nemzetközi szinten, nagymértékben köszönhető a Magyar Kárpitművészek Egyesülete rendkívül aktív művésztagejai kultúrdiplomáciai képességeinek, kurátori kompetenciájának, valamint annak a rendkívüli szervezői aktivitásnak, amely révén a művészek évente több alkalommal, csoportosan vagy egyéni formában is bemutatkoznak külföldön.

A magyar kárpit- és textilművészet nemzetközi összevetésben is a hazai művészeti szcéna egyik kiemelkedő ágazata. Ezt támasztja alá az is, hogy egy kulturálisan vezető szerepű ország, mint Olaszország, példaként tekint a magyar textilművészet tradicionális és innovatív gyakorlatára, s az Itáliában épp csak kibontakozó, textilfókuszú biennálés narratíva már kezdeti szakaszában magyar díszvendégművészek meghívásával fejezi ki tiszteletét.

A szálművészet és a textil nemcsak a közönség, hanem az alkotók széles rétege számára hat ma rendkívül aktuálisan. A *fiber art* mára hangsúlyosan kinőtte és meghaladta az izgalmas „női” művészeti részterület-jelleget, és egy kifejezetten felkapott, integratív művészi gondolkodásmóddá, valamint alkotói módszerré vált, amely a művészeti és tudományos megközelítéseket egyaránt hordozza. A textil ebben az értelemben nem pusztán anyag, hanem olyan strukturális és vizuális modell is, amely – Barabási Albert-László hálózati gondolkodásával rokon módon – alkalmassá válik sokféle relációs struktúra és társadalmi viszony élvezetes, adott esetben pedig didaktikus megjelenítésére és értelmezésére. Így tehát a globális művészeti gondolkodás általában is egyre inkább felfedezi magának a textil- és *fiber art*ot, hiszen olyan, a kortárs gondolkodás számára meghatározó fogalmak konnotatív jelentésmezéjébe helyezhető, mint a *design*, a *hálózatiság*, például az erős összekapcsoltsággal jellemezhető társadalmi viszonyok vizualizációja, a *szakértői* és *diffúz design* közötti átmenet⁴[4] –, vagy a tradíció és az anyaghasználati innováció közötti híd-szerep. A textil médiuma e fogalmak mentén szorosan kapcsolódik a környezeti tudatosság kérdéséhez is – beleértve a *slow design* vagy éppen az *upcycling* jelenségét –, miközben megőrzi a hordozó médium, a (textil)szál kulturális emlékezetére irányuló reflexív potenciálját.

A *fiber art* ebből adódóan interdiszciplináris és integratív médiumként működik, amelyben a hagyomány és a kísérletezés egymást erősítő alkotói stratégiákként jelenhetnek meg. Emellett jól követhető a műfaj folyamatos magasművészeti asszimilációjának folyamata a Velencei

³ 2024. december 6-án nyílt meg a *Határtalan kárpit. Művészet női szemmel* címmel című olasz és magyar művészek alkotásait bemutató tárlat a római Magyar Akadémián. Molnár Eszter: [Kárpit női szemmel - Magyar Iparművészet](#), 2025-02-27

⁴ Ezio Manzini a *folyékonyság* metaforát adja az erősen összekapcsolt világra, amelyben a társadalmi és szervezeti struktúrák elveszítik korábbi szilárdságukat. Ebben a kvázi-folyékony (*almost fluid*) közegben a design nem csupán problémamegoldó gyakorlat, hanem a jelentésalkotás aktív eszköze. Habár nem mindenki válhat tervezővé, de bárki rendelkezhet természetes tervezési kapacitással, amely Enzo a *diffúz design* terminusban ragad meg. 33–37.

Biennálék kiállítási anyagában is, hiszen évről évre egyre több közönség- és szakmai sikert érnek el a textil- és fiber art munkák a művészeti gigaeseményen⁵.

Az idei művészeti szemle témája az immateriális kulturális örökség volt. A biennálé kísérőprogramjai a *fiber art* műfajának interdiszciplináris és társadalmi beágyazottságát hangsúlyozzák, különös tekintettel a fenntarthatóság⁶, az újrahasznosítás és a kortárs művészet társadalmi párbeszédben betöltött szerepének kérdéseire, összhangban az ENSZ 2030-as Agendájának célkitűzéseivel. A számos, nemzetközileg elismert meghívott alkotó – többek közt Mariacristina Bettini, Salvatore Giunta, Andrea Guerra, Giancarlo Lepore, Manuela Marchesan, Lisa Martignoni és Virginia Ryan –, valamint művészeti kollektívák, spoletói művészek, továbbá mintegy tizennégy olasz művészeti felsőoktatási intézmény mintegy száz hallgatójának munkái kerültek a biennálé válogatásába. A tárlat szakmai nivóját és zsürii testületét, egy olasz művészeti szervezet, az Associazione Officina d'Arte e Tessuti^[7] szavatolta, a projekt anyagi háttérét pedig Umbria régió és Spoleto város intézményei is támogatták.

A San Nicolò kolostor emeleti termeiben – ezt a kiállítási egységet Marcella Barone, a cataniai Accademia di Belle Arti di Catania művészprofesszora kurálta – elsősorban olasz művészhallgatók munkái kaptak helyet. Leginkább installációkban, természeti formák, A földszinti kiállítóterben a meghívott nemzetközi művészek alkotásait mutatták be. A Spoleto-i Biennálé nemzetközi anyagából több olyan munka emelhető ki, amelyek a textil médiumán keresztül a női emlékezet, a mindennapi tárgyak kulturális jelentésrétegei és az anyag által hordozott időbeliség kérdéseit vizsgálják⁷.

Lisa Martignoni hímzéssel vászonanyagokra szitanyomással 2023-ban készített készített *Tra(me) e* című munkája, amelyben a nagyszülei által használt, női hozomány megmaradt darabjait, mint „hagyományos női eszköztár” maradványokat (vásznak, textilanyagok, fotók) ment át a műbe. Martignoni szavaival: „A hozomány a múlt kézzelfogható jelenléte, egy olyan tudás hordozója, amely anyáról lányra szállt tovább. A tárgy poétikáján keresztül ez a gyakorlat megszakítás nélkül kapcsolódik a múlt generációihoz, és eszközzé válik annak vizsgálatára, hogy milyen a nő szerepe a mai társadalomban”⁸.

Martina Carcangiu szabadkézi hímzéssel és Singer varrógéppel is dolgozott lenvászonra, ugyanakkor használt fekete rizst, szederlét, szénport, lenmagmaradékokat és orbáncfű-olajat a *Questo, al centro*, című munkájában, ahol egy asztalterítő szimbolikus

⁵ 2024-ben például zsüri a biennálé legjobb művészenek járó Arany Oroszlán-díjat egy maori művészcsoporthoz, a Mataaho Collective-nek ítélte oda. A *Takapau* című monumentális textilinstalláció egymásba font, hagyományos maori szövött szülőszőnyegekből állt. A közösségi összefogással készített alkotás a *matrilineáris* (generációkon át anyáról lányra hagyományozódó) textilhagyományokra utal, amely kozmológiát és menedéket egyaránt képvisel [The Venice Biennale: A Textile Recap](#) Letöltés ideje: 2025-12-01

⁶ Anna Tosti olasz textilművész a magyar csapat mellett szintén kiemelt vendége volt a kiállításnak, aki kézi textiltechnikákra alapozott fenntartható divatprojektet prezentált.

⁷ A nemzetközi válogatást az Associazione Officina d'Arte e Tessuti elnöke, Maria Giuseppina Calderola jegyezte főkurátorként, Elena Armellini és Patrizia Bissonni közreműködésével.

⁸ Fiber Art. IV Rassegna Biennale Fiber Art, «Percorsi creativi nel sociale II – Arte e Ambiente » Spoleto, 15 Novembre – 8 Dicembre 2025, Officina D'Arte e tessuti Assozione, Spoleto, 2025, o. n.

jelentésével foglalkozik. Az asztalterítő olyan egyszerű, a mindennapok részét képező textilanyag, amely képes az otthont élőbbé, a közösség emblémájává tenni. tenni.⁹

Giancarlo Lepore *Clouds* (2025) című projektje papírból, drótból, fémhuzalból és kézzel formált zsinemből készült szobrokból, valamint vetítésből áll. A munka központi témái a törekenység, a bizonytalanság és az állandó változás. A felhők motívuma Arisztophanész egyik vígjátékára utal, ahol az elvont filozófiai gondolkodás szimbólumaként jelenik meg, valamint Pier Paolo Pasolini 1968-as rövidfilmjére, amelynek zárójelenetében a felhők az igazság és a szépség mulandóságát testesítik meg: azt a pillanatot, amikor a megfoghatatlan szépség éppen eltűnik, amint megpróbáljuk rögzíteni¹⁰.

Manuela Marchesan *Alle amiche nessuna esclusa* (2024–2025) című munkája két cianotípiá nyomatból és organza textilből álló installáció. Az alkotás egy hosszú, többlépcsős alkotói folyamat része, amelyben a költői szövegalkotás és Patrizia Dughero családi emlékei fonódnak össze. A projekt időbeli térképre épül: a múltat a közös művészkönyv (*Al momento tutto è già passato e tutto deve ancora iniziare*, 2019), a jelent Dughero *Alle Amiche* című leporellója (2022), míg a jövőt Marchesan *Canto del mare* című installációja jelöli ki, ahol a családi fotók cianotípiái lebegő jelenlétté válnak, a grádói tenger hangjára reagálva¹¹.

Renza Moreale *Giardino abbandonato* (2020) című munkája régi, akrillal festett lepedőanyagokra készült cianotípiá-sorozat. A kék árnyalataira épülő képek egy udinei történelmi palota kertjét idézik meg, a valóság és a fantázia határán lebegő, álomszerű térként. Az anyaghasználat, a kézi kötés és a rétegezés az emlékezet töredékességét, valamint az idő múlásának nyomait hangsúlyozza.¹²

A kiállítást a művek leírását és tanulmányokat felvonultató, gazdagon illusztrált katalógus kísérte. A katalógus *In cammino* című kuratori előszavában Maria Giseppina Caldarola hangsúlyozza, hogy „a Biennále első kiadásai után világossá vált, hogy a biennále tematikáját új tartalmak befogadásával érdemes gazdagítani”¹³ Ugyanakkor Caldarola a Biennalék sorát alkotó- és kutatómunkaként, gondolkodási struktúraként is értelmezi. Caldarola leszögezi, hogy „a Biennále a társadalmi elkötelezettségű eszmecserék, és az egyre összetettebbé váló kulturális termelés egyfajta platformjává”¹⁴ vált. Caldarola szerint azért nem volt szükség új irányok mesterséges kijelölésére, mivel „a kiállítás már eleve sokrétű és

⁹ Carcangiu művében Ernesto Nathan Rogers egyik írására is reflektál, amelyben a szerző a „Névtelen házában” élő embert – például a jellegtelen, standardizált (IKEA-szerű) otthonok lakóját – az otthonteremtésre képtelen figuraként írja le. Nathan Rogersnál ez a képtelenség egymást követő, geometrikus formák sorozataként jelenik meg, amelyek olyan házakat idéznek fel, amelyek pusztán lakóhelyek, de nem válnak valódi otthonokká. „Nem könnyű elképzelni a Névtelen házát, én mégis igyekeztem megtalálni annak élő középpontját azzal, hogy egy terítőt helyeztem a Névtelen asztalára” – írja Carcangiu. írta Carcangiu = Fiber Art. IV Rassegna Biennale Fiber Art, «Percorsi creativi nel sociale II – Arte e Ambiente» Spoleto, 15 Novembre – 8 Dicembre 2025, Officina D’Arte e tessuti Associazione, Spoleto, 2025, o. n.

¹⁰ i.m., O.n.

¹¹ i.m. O.n.

¹² ¹² i.m. O.n.

¹³ Maria Giseppina Caldarola: *In cammino* = Fiber Art. IV Rassegna Biennale Fiber Art, «Percorsi creativi nel sociale II – Arte e Ambiente» Spoleto, 15 Novembre – 8 Dicembre 2025, Officina D’Arte e tessuti Associazione, Spoleto, 2025, o.n.

¹⁴ i.m., *Uo*

összetett szövetként jelenik meg¹⁵, amely immanens módon betölti mindazt, ami a textilművészet kortárs művészeti diskurzusban betöltött szerepéből fakad. Ebben az összefüggésben a művészethez való közelítés maga is „átmenetté válik: egy olyan áthaladássá, amely az alkotási folyamaton keresztül történik”¹⁶. Serena Carboni nyomán¹⁷ Caldarola rámutat arra, hogy e kurátori gyakorlatok a kortárs művészet kritikai dimenziójában gyakran „részvételi gyakorlatokként” jelennek meg, amelyek „relációs közösségek” kialakulásához vezetnek¹⁸. A kapcsolatok és relációk hálói egy dinamikus jelentésképző folyamatban jönnek létre, amely egyszerre reflektál a jelenre, valamint az identitás, a társadalmi és a territoriális dimenziók kérdéseire. A kurátor tanulmányában rámutat, hogy amikor „a fiber art a galériából kilépve a városi térbe kerül, már önmagában potenciálisan hordozza a Patrimonium (örökség) fogalmát”¹⁹, amely eképp új jelentésrétegekkel gazdagodik. Caldarola megfogalmazásában „a hagyomány nem a tűz imádatát, hanem annak őrzését jelenti”, vagyis nem a múlt idealizálásáról, hanem az élő és folyamatosan újraértelmezendő tudás továbbadásáról, egyúttal *artivizmusról* mint társadalomkritikai aktivizmusról van szó.²⁰

A 2015-ös kiállítás és a spoletói Museo del Costume e del Tessuto di Arte Moderna e Contemporanea már kifejezetten azzal a céllal jött létre, hogy a kulturális örökséget ne pusztán anyagi, hanem immateriális értéként értelmezze. A Biennálé felvállalja célzott fókuszát a „közösségekben jelenlévő kulturális örökségekre”, különösen az Appennini térségben, ahol a kézi textilművesség meghatározó szerepet játszik, és ahol a technikai döntések és az esztétikai választások szorosan összefonódnak. A Biennále 2023 óta hangsúlyosan a környezeti problémák felé fordult, megnyitva a diskurzust a biológia és a geológia irányába is.²¹ A

¹⁵ Minden tudás leírható hálózatként. Vö Kulcsár Zsolt (2010): [A konnektivizmus 9 alapelve](#). azaz „szövetként”. E szövet-jelleg pedig összekapcsolható a tudás és a tanulás konnektivista megközelítésével, amelyre pedagógiaeméleti szakirodalom korábban már rámutatott. „A tanulás (cselekvőképes tudásként definiálva) rajtunk kívül is tartózkodhat” pl. egy adatbázisban, de a „kapcsolatok lesznek azok, melyek képessé tesznek minket arra, hogy többet tudjunk meg, s ez még fontosabb, mint tájékozottságunk aktuális állapota.” George Siemens: *Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age*. 2005., 5.

¹⁶ Maria Giseppina Caldarola: *In cammino* = Fiber Art. IV Rassegna Biennale Fiber Art, « Percorsi creativi nel sociale II – Arte e Ambiente » Spoleto, 15 Novembre – 8 Dicembre 2025, Officina D'Arte e tessuti Associazione, Spoleto, 2025, o.n.

¹⁷ A Carboni által használt relációesztétikai fogalmak (részvételi és relációs művészeti gyakorlatok) Nicolas Bourriaud örökségét idézik, azzal a különbséggel, hogy a társadalmi kapcsolatok fókusza itt nem elsősorban intézményi vagy városi közegben, hanem lokális, territoriális és közösségi beágyazottságban értelmeződnek.

¹⁸ E Caldarola által használt terminusok visszavezethetők Lave-Wanger szerzőpáros által használt fogalmakra. Lásd: Jean Lave and Etienne Wenger, *Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation* (Cambridge: Cambridge University Press, 1991). Azaz a bemutatott folyamatok részvételi gyakorlatokként (*participatory practices*) értelmezhetők, amelyekben a tudás nem átadás, hanem közösen művelt gyakorlat formájában jön létre, és kapcsolati közösségekbe (*communities of practice*) ágyazódik.

¹⁹ Marcello Arca Petrucci örökségfogalma nem absztrakt, hanem azt hangsúlyozza, hogy a kultúra területhez kötött gyakorlatot, élő, geokulturális rendszert jelent.

²⁰ Maria Giseppina Caldarola: *In cammino* = Fiber Art. IV Rassegna Biennale Fiber Art, «Percorsi creativi nel sociale II – Arte e Ambiente » Spoleto, 15 Novembre – 8 Dicembre 2025, Officina D'Arte e tessuti Associazione, Spoleto, 2025, o. n.

²¹ Egy biennálén részt vevő művész, Christina Mariani *Minerali* sorozatának kromatográfiái, a biofilamentekből készült textíliák, a talaj és a fák kérgének vizsgálata – mind az anyag természetét elemzik, és arra a kérdésre keresik a választ, hogy a művészet „képes-e újra összekapcsolódni a természettel.” Christina Mariani szavaival élve: „A talaj az, ami újra összeköt minket a természettel”, s a talajhoz való visszatérés „az identitás és a hovatartozás kereséséhez” vezet. E gondolkodási keretben a művészet „a geológiával való együttműködésnek is felfogható”, ahol a tudományos adatok – spektrogramok, hangszekvenciák, kromatográfiák – és az esztétikai dimenzió összeolvadása új nyelvet hoz létre. Ez az anyagontológiai szemlélet a *new materialism* az *eco-art*, a poszthumán gondolkodás és a Bruno Latour-féle hálózati szemlélet felé mutat.

Biennale jelen, negyedik kiadásában az „út” és a „poszthumanizmus” fogalma köré szerveződő tematika – Paolo Rumiz megfogalmazásában az útonjárás (*Il Cammino*) járás²² maga „a remény cselekedete”, hiszen az újjászületés és az új hovatarozás lehetőségét kínálja. A katalógus két fő elméleti forrását Caldarola Renata Pompas *Fiber Art* című kötete mellett Stefano Catucci *Sul filo. Esercizi di pensiero materiale* jelentette, amely „a szálakon való gondolkodás” koncepcióján keresztül vizsgálja a *fiber art* testi és anyagi beágyazottságát. Összegzőképpen: Caldarola kurátor asszony és Pierfrancesco Caprio professzor a *fiber art*ot tehát a kortárs művészeti gondolkodás egyik lehetséges központi médiumaként értelmezi, amely képes egyszerre reflektálni történeti hagyományokra, materiális kultúrára és kortárs társadalmi kérdésekre.

A kurátor tanulmánya végül Catucci „artista²³” jelmondatával ér véget: „Habár a politika kifejezetten nem témája, a fiber art valójában az interperszonális kapcsolatok és a dolgokkal való viszony politikai művészete.”²⁴

A IV. Fiber Art Biennale spoletói kiadása arra hívta fel a szakma figyelmét, hogy a textil és a szál médiuma mára messze túllépett önnön, hagyományos műfaji keretein. A magyar díszvendégművészek szerepeltetése nemcsak elismerést jelent, hanem annak bizonyítéka is, hogy a magyar textilművészet nemzetközi kontextusban is iránymutató szerepet tölt be. A biennale tematikus fókuszai – az örökség, a poszthumán gondolkodás, a fenntarthatóság és az „úton levés” tapasztalata – azt mutatják, hogy a textilművészet, a kárpitművészet és az ezeket összefogó *fiber art* mára társadalmi és környezeti kérdésekre érzékenyen reagáló gondolkodási modellé vált, Spoleto pedig a kortárs szálművészet egyik új európai találkozóponyjává vált. A szakmai párbeszéd folytonosságát pedig Pasqualetti Eleonóra szünni nem tudó kurátori aktivitása biztosítja hiszen – minden reményünk szerint – a 2027-es szombathelyi *Emberöltő* című Textiltriennálén az olasz művészek egy külön kiállítás keretében viszonyozhatják a spoletói meghívást, tovább erősítve a két ország művészeti kapcsolódását.

²² Vö Paolo Rumiz: *Una voce dal Profondo*, Feltrinelli, 2023.

²³ Az eredeti utalásban az aktivizmus és az art szóból képzett *artivismo* szerepelt.

²⁴ Stefano Catucci: *Sul filo*, Macerata, Quilibet, 2024. idézi Caldarola *In cammino = Fiber Art. IV Rassegna Biennale Fiber Art, «Percorsi creativi nel sociale II – Arte e Ambiente»* Spoleto, 15 Novembre – 8 Dicembre 2025, Officina D’Arte e tessuti Assozione, Spoleto, 2025, o. n.